
BỆNH NẤM NGOÀI DA

HỎI:

Con tôi năm nay 11 tuổi, mới gần đây bị nổi một vết đỏ trên mặt làm ngứa. Tôi ra chợ mua thuốc ngứa tên là hydrocortisone thoa cho cháu nhưng không thấy bớt. Chị bạn tôi cho mượn một lọ thuốc tên là Elocon, tôi bôi cho cháu không thấy đỡ lại còn lan thêm. Hiện nay vết đỏ trên mặt cháu lan rộng bằng hai ba đồng tiền quarter, làm ngứa nhiều hơn. Tôi thấy vết đỏ lan thêm một ngày một nhiều, có bờ ngoằn ngoèo trông phát sợ nên không dám bôi thuốc của chị bạn nữa.

Xin bác sĩ cho biết cháu có thể bị bệnh gì. Có nguy hiểm không? Có thuốc nào khác để bôi chữa cho hết vết đỏ này không?

Trương Thị H.

ĐÁP:

Bệnh của cháu nhiều phần là bệnh nấm ngoài da. Một thói quen của người Việt là hay tự chữa lấy, nhất là những bệnh ngoài da! Loại thuốc bôi như hydrocortisone hay Elocon như tả trên là loại thuốc steroid cream dùng để chữa những bệnh ngứa ngoài da thuộc loại dị ứng, hay còn gọi là eczema.

Tuy nhiên, không phải những vết đỏ ngoài da nào cũng do dị ứng. Một loại bệnh ngoài da khác dễ nhầm lẫn với bệnh ngoài da do dị ứng, là bệnh nấm.

Khi dùng thuốc tự chữa lấy không đúng cách như tả trên, loại thuốc steroid cream sẽ làm bệnh nấm ngoài da nặng thêm và lan rộng hơn trước.

Hydrocortisone là thuốc steroid loại nhẹ, nhưng Elocon là loại thuốc chữa dị ứng da mạnh hơn nên khi dùng để bôi vết đỏ ngoài da do nấm gây ra, sẽ làm bệnh nấm trở thành nặng và khó chữa hơn nhiều.

Những loại steroid mạnh hơn nữa như Diprolene, Temovate, Topicort, Halog... nếu dùng không đúng cách và bôi vào những bệnh da do nấm gây ra sẽ còn làm nặng hơn nên điều quan trọng là không nên tự chữa lấy và dùng đại những thuốc bôi mạnh như các loại trên để tự chữa, hoặc nguy hiểm hơn, dùng thuốc của người khác!

Bệnh nấm ngoài da là do những loại nấm xâm chiếm lớp biểu bì trên da (epidermis), lan ra trên những tế bào của phần ngoài gọi là stratum corneum. Ngoài ra những phần phụ thuộc của da như lông tóc và móng tay, móng chân cũng dễ bị các loại nấm xâm nhập và gây nên bệnh nấm của móng (onychomycosis).

Các loại nấm này gọi chung là Dermatophytes, gồm những nấm như Trichophyton, Epidermophyton, Microsporum... Riêng một loại nấm khác hay gây ra chứng bệnh nấm ngoài da lan rộng cả người hay còn gọi là lang ben, là loại Malassezia furfur.

Bệnh nấm ngoài da thường xảy ra, nhất là trẻ em. Chứng lang ben do nấm Malassezia (tên cũ là Pityrosporon) hay thấy nhất ở những trẻ đang tuổi lớn. Ngoài ra nấm mọc trên da đầu cũng hay thấy ở trẻ em gọi là tinea capitis, loại này tương đối khó chữa. Người lớn hay bị

nấm thường hơn trên cơ thể gọi là tinea corporis, hay nấm mọc dưới háng gọi là tinea cruris.

Bệnh nấm mọc dưới háng người Việt ta hay gọi là lác, hay thấy ở thanh niên. Người lớn tuổi hơn hay bị nấm mọc ở dưới chân gọi là tinea pedis, nhất là những người bị tiểu đường. Loại này thường đi chung với nấm ở móng chân, rất khó trị cho hết hẳn.

Bệnh nấm ngoài da hay gây những vết đỏ, có bờ rõ ràng. Thường nấm lan rộng sẽ làm những bờ này chạy ngoằn ngoèo. Khi lan rộng ra nhiều, những bờ ngoài sẽ đỏ hơn vùng da bên trong, đây là cách để phân biệt với những bệnh da khác, nhất là bệnh ngứa da do dị ứng eczema.

Đặc biệt nấm sẽ lan rộng hơn nếu dùng kem thoa có chất steroid như hydrocortisone, triamcinolone, Elocon, Topicort, Betamethasone... nên đây có thể coi như một dấu hiệu định bệnh. Có nghĩa, nếu vết đỏ lan rộng hơn với những loại kem này, gần như chắc chắn đây là bệnh nấm ngoài da, không phải bệnh dị ứng.

Tuy nhiên để định bệnh chính xác hẳn, cần phải làm thử nghiệm da. Phương pháp thử là cạo một chút da, cho hòa với dung dịch potassium hydroxide (KOH) và xem dưới kính hiển vi. Nếu thấy có những tế bào nấm chạy thành dây, mọc nhánh gọi là hyphae, đây là thử nghiệm định bệnh chắc chắn có bệnh nấm.

Tuy nhiên, thử nghiệm KOH dành cho trường hợp khó, phần lớn trường hợp, định bệnh nấm chỉ cần nhìn để phân biệt

những đặc tính của vết đỏ trên da để đoán bệnh và cho thuốc chữa ngay.

Thuốc chữa nấm có nhiều thứ thuốc để thoa, đều thuộc hai loại chính gọi là allylamine và imidazole. Thuốc chữa nấm thường rất hiệu quả, chữa khỏi trong 95% trường hợp. Các bệnh nấm khó chữa thường hay xảy ra trên da đầu (tinea capitis) như ở trẻ em, đôi khi phải dùng thuốc uống loại griseofulvin.

Bệnh nấm ở móng tay hay chân (onychomycosis) cũng khó chữa, phải dùng thuốc rất lâu, thường phải uống mới hết hẳn được, nhất là nấm ở móng chân, khó chữa hơn nấm ở móng tay.

Thuốc thoa để chữa nấm có thể mua không cần toa, là loại Lotrimin hay Micatin. Tuy nhiên, những loại mạnh và tốt hơn cần phải có toa bác sĩ như các thuốc Loprox, Oxistat, Mentax, Naftin, Nizoral... Đặc biệt loại thuốc Loprox (tên khoa học là Ciclopirox) khá có hiệu quả với nấm ở móng. Thuốc loại ciclopirox này gần đây được dùng dưới dạng sơn móng tay để chữa nấm gọi là thuốc Penlac nail lacquer tương đối khá tốt.

Các thuốc trị nấm ngoài da này thường phải dùng thoa đều ngày một lần hay hai lần tùy loại thuốc. Trung bình phải thoa khoảng một đến hai tuần cho hết hẳn. Ngưng thuốc sớm quá sẽ dễ làm bị nấm trở lại. Đối với nấm ở móng tay hay móng chân, nếu bị ít, có thể dùng loại thuốc sơn móng Penlac như đã nói trên, nếu bị nhiều, thường phải dùng thuốc uống loại

Lamisil để chữa bệnh nấm ở móng.

Đối với bệnh nấm lan cả người làm lang ben gọi là Tinea versicolor, có thể dùng các thuốc loại thoa như đã nói trên, tuy nhiên, nếu bị lang ben đầy cả người, thuốc thoa thường khó dùng và khó trị cho hết hẳn. Một cách trị mới là dùng thuốc uống loại Diflucan để chữa, tuy nhiên thuốc này dùng phải cẩn thận vì có thể có phản ứng phụ về gan và phải theo dõi cẩn thận.

Những bệnh nấm ngoài da nếu chữa không đúng cách, dùng loại steroid cream như trong câu hỏi đầu bài, sẽ làm bệnh nấm khó trị hơn nhiều. Thuốc chữa nấm thông thường có thể không trị dứt được, phải dùng loại Nizoral cream và thoa lâu dài, có thể phải hai tuần hay lâu hơn để trị hết hẳn.

Một loại bệnh nấm ngoài da khác, không phải do những nấm Dermatophytes như đã nói trên nhưng do loại nấm Candida gây ra bệnh ngoài da. Nấm Candida ở trẻ sơ sinh hay gây ra hăm và nổi đỏ ở bẹn khi đóng tã, gọi là diaper rash.

Ngoài ra phụ nữ cũng hay bị nấm Candida ở bộ phận sinh dục gây ra ngứa và nổi đỏ chung quanh cửa mình, nhất là khi uống thuốc trụ sinh nhiều, nấm Candida có cơ hội mọc nhiều hơn gọi là overgrowth và gây ra bệnh nấm ngoài da. Những người bị bệnh tiểu đường cũng dễ bị bệnh nấm Candida này vì sức đề kháng của cơ thể yếu do tiểu đường, dễ bị nhiễm trùng và nhiễm nấm Candida.

Thuốc để chữa nấm Candida là loại thuốc bôi Nystatin rất công hiệu ở trẻ con. Với phụ nữ, có thể dùng kem Nystatin để bôi nếu bị nhẹ. Nếu bị nặng hơn, có thể phải dùng thuốc uống Diflucan để chữa nấm Candida.

Tóm lại bệnh nấm ngoài da là bệnh thông thường hay thấy và dễ nhầm lẫn với những chứng bệnh ngoài da khác do dị ứng gây ra. Vì thế không nên tự chữa lấy và nhất là không nên dùng thuốc của người khác để chữa cho mình hay cho người thân vì có thể làm bệnh nặng hơn và khó chữa hơn.

Khi bị bệnh nấm ngoài da, cần phải chữa bằng thuốc trị nấm cho đúng cách. Với những thuốc trị nấm tốt hiện nay, bệnh nấm thường dễ chữa và sẽ hết hẳn khi dùng đúng thuốc.

BS Nguyễn Đình Phùng
